

УДК 81376:811.161.3

© *Ала Шубадзёрава*

дацэнт кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін Магілёўскага інстытута МУС (Беларусь),

кандыдат філалагічных навук, дацэнт

© *Ala Shubadziorava*

Associate professor of the Social and Humanitarian Disciplines dept. of the Mogilev Institute of the Ministry of Internal Affairs (Belarus)

PhD in Philology, Associate Professor

АДАПТАЦЫЯ ТЭХНАЛОГІІ ПОЎНАГА ЗАСВАЕННЯ ВЕДАЎ ДА ДЫСТАНЦЫЙНАГА ВЫВУЧЭННЯ ДЫСЦЫПЛІН ЛІНГВІСТЫЧНАГА ПРОФІЛЮ

У артыкуле разглядаюцца асноўныя прынцыпы арганізацыі заняткаў з выкарыстаннем тэхналогіі поўнага засваення ведаў. Звяртаецца ўвага на тое, што на сучасным этапе вышэйназваная тэхналогія можа дапаўняцца інтэрнэт-рэсурсамі і актыўна выкарыстоўвацца пры дыстанцыйным вывучэнні дысцыплін лінгвістычнага профілю.

Важнай задачай пры вывучэнні лінгвістычных дысцыплін з'яўляецца выпрацоўка і замацаванне практычных уменняў і навыкаў граматычнага карыстання вуснай і пісьмовай мовай. Адным з дзейсных спосабаў дасягнення пастаўленай задачы з'яўляецца ўдасканаленне метадыкі выкладання дысцыплін, выкарыстанне інавацыйных адукацыйных тэхналогій. Сучасныя адукацыйныя тэхналогіі, такія як тэхналогія поўнага засваення ведаў, рознаўзроўневага навучання, калектыўнага ўзаеманавучання, модульнага навучання і інш., дазваляюць прыстасаваць вучэбны працэс да індыўідуальных асаблівасцяў навучэнцаў, да рознага ўзроўню складанасці праграмага матэрыялу, спецыфічных асаблівасцяў кожнай навучальнай установы.

Тэхналогія поўнага засваення ведаў, на якой мы засяродзілі ўвагу, не з'яўляецца новай. У яе аснове ляжаць ідэі, распрацаваныя амерыканскімі псіхолагамі Д. Кэралам і Б. Блумама, якія ў выніку праведзеных даследаванняў прыйшлі да высновы, што пры традыцыйнай арганізацыі навучальнага працэсу заўсёды застаюцца нязменнымі ўмовы навучання (час заняткаў, спосаб прад'яўлення інфармацыі і г. д.), пры гэтым вынікі навучання не фіксуюцца, і розны ўзровень паспяховасці навучэнцаў звычайна

тлумачыцца рознымі здольнасцямі да навучання. Даследчыкамі было прапанавана зафіксаваць канчатковыя вучэбныя вынікі, якіх павінны дасягнуць усе навучэнцы, а ўмовы, у якіх адбываецца навучанне (вучэбныя і дыягнастычныя матэрыялы, метады і прыёмы, тэмп), змяняць. Пры правільнай арганізацыі навучання, асабліва пры адсутнасці абмежаванняў у часе, абсалютная большасць навучэнцаў здольная цалкам за-своіць абавязковыя вучэбныя матэрыялы.

Дадзеная мадэль атрымала далейшае развіццё ў навуковых працах замежных і айчынных даследчыкаў. На аснове вышэйназванай тэхналогіі была распрацавана сістэма індывідуалізаванага навучання, створаная амерыканскім псіхолагам і педагогам Ф. С. Келерам для вышэйшых навучальных устаноў [1, с. 202], ідэйныя методыкі поўнага засваення знайшлі адлюстраванне ў сістэме праграмаванага навучання [2], функцыянаванне дадзенай тэхналогіі ў сучасных умовах апісана ў даследаваннях М. У. Кларины [3].

Сёння тэхналогія поўнага засваення актыўна выкарыстоўваецца пры выкладанні розных дысцыплін у многіх навучальных установах, пра што сведчаць навуковыя публікацыі З. К. Ляўчук [4], Н. А. Даніевай [5], М. С. Маскінай, С. В. Давыдачкінай [6] і інш.

Вылучым найбольш важныя аспекты дадзенай тэхналогіі, якія могуць быць адаптаваныя да адукацыйнага працэсу ў вышэйшых навучальных установах.

1. Агульная ўстаноўка выкладчыка: усе навучэнцы здольныя поўнаасцю за-своіць неабходныя вучэбныя матэрыялы. Задача педагога ў дадзенай сітуацыі — правільна арганізаваць навучальны працэс, каб даць ім такую магчымасць.

2. Распрацоўка крытэрыяў поўнага засваення вялікай тэмы, асобных раздзелаў ці ўсяго курса. Выкладчык дакладна фармулюе мэты вучэбнай дзейнасці, якіх навучэнцы павінны дасягнуць пасля вывучэння тэмы. Мэты дзейнасці — гэта канкрэтныя ўменні і навыкі, якія выпрацоўваюцца падчас заняткаў. Для праверкі сфарміраванасці ўменняў і навыкаў, а значыць, і дасягнення пастаўленых мэт, падбіраюцца правяральныя работы.

3. Знаёмства навучэнцаў з асаблівасцямі работы па новым метадазе, які дазваляе дасягнуць добрых вынікаў усім навучэнцам. Звяртаецца ўвага на тое, што кожны атрымлівае адзнаку толькі пасля выніковай правяральнай работы па ўсім пройдзеным матэрыяле. Адзнака выстаўляецца згодна з вызначанымі крытэрыямі, а не ў параўнанні з вынікамі іншых навучэнцаў. Кожны, хто дасягнуў пастаўленай мэты, можа атрымаць найвышэйшыя адзнакі, колькасць якіх неабмежаваная.

Усе навучэнцы могуць разлічваць на дапамогу выкладчыка. Калі хтосьці не зможа засвоіць неабходны матэрыял, яму будуць прапанаваны іншыя альтэрнатыўныя магчымасці, для таго каб пазбегнуць памылак і не дапускаць іх у далейшай рабоце. Такім чынам, усе этапы работы павінны быць скіраваны на канчатковыя запланаваны вынікі.

4. Вучэбны змест дысцыпліны разбіваецца на невялікія, але завершаныя тэматычныя блокі. Да кожнага тэматычнага блока распрацоўваюцца задачы, якія павінны быць вырашаны падчас работы над заданнямі блока, а таксама дыягнастычныя тэсты і карэкцыйныя дыдактычныя матэрыялы.

Дыягнастычныя тэсты з'яўляюцца прамежкавымі і, як правіла, не фіксуюцца выкладчыкам, яны служаць для навучэнца своеасаблівым арыенцірам засваення разгледжанага матэрыялу, а для выкладчыка вызначаюць ступень неабходнасці карэкцыйнай работы.

Дадатковыя карэкцыйныя матэрыялы дапамагаюць справіцца з цяжкасцямі, якія ўзніклі ў асобных навучэнцаў падчас выканання заданняў. Карэкцыйныя дыягнастычныя матэрыялы звычайна выкарыстоўваюцца пасля правядзення дыягнастычных тэстаў і аналізу тых аспектаў, якія аказаліся праблемнымі для таго ці іншага навучэнца.

Пасля правядзення канчатковай праверачнай работы, вынікі якой аб'яўляюцца адразу пасля выканання, усе навучэнцы падзяляюцца на дзве групы: тыя, якія дасягнулі поўнага засваення ведаў, і тыя, хто не справіўся з пастаўленай мэтай. Навучэнцы першай групы могуць працаваць з дадатковымі матэрыяламі альбо быць вольнымі да вывучэння наступнага тэматычнага блока. А з другой групай навучэнцаў праводзіцца карэкцыйная работа: паўторна тлумачыцца незразумелы матэрыял, аналізуюцца тыповыя памылкі, разбіраюцца практыкаванні і г. д. Такая карэкцыйная работа завяршаецца новым дыягнастычным тэстам. Выкладчык абавязкова фіксуе вынікі канчатковай праверкі тэстаў у табліцы для усіх навучэнцаў, для таго каб даць ім магчымасць самастойна зрабіць вывады адносна выкананай работы. Пераход да новага тэматычнага блока адбываецца толькі тады, калі ўсе ці амаль усе навучэнцы на патрэбным узроўні засвоілі змест папярэдняй вучэбнай адзінкі.

Тэхналогія поўнага засваення ведаў да гэтага часу выклікае цікаvasць, бо забяспечвае практычную магчымасць індывідуалізацыі вучэбнага працэсу, садзейнічае паляпшэнню якасці ведаў навучэнцаў з розным узроўнем падрыхтоўкі.

На сучасным этапе тэхналогію поўнага засваення ведаў могуць дапоўніць інтэрнэт-рэсурсы, якія часта прымяняюцца ў адукацыйным працэсе. У першую чаргу, сказанае мае дачыненне да дыстанцыйнага

навучання, якое актыўна замацоўваецца як самастойная форма атрымання вышэйшай адукацыі і выкарыстоўваецца ў многіх вышэйшых навучальных установах. У новай рэдакцыі Кодэкса аб адукацыі адзначана, што «дыстанцыйная форма атрымання адукацыі — навучанне і выхаванне, якія прадугледжваюць пераважна самастойнае асваенне зместу адукацыйнай праграмы навучэнцам і ўзаемадзеянне навучэнца і педагогічных работнікаў на аснове выкарыстання дыстанцыйных адукацыйных тэхналогій. Пад дыстанцыйнымі адукацыйнымі тэхналогіямі разумеюцца тэхналогіі, якія рэалізуюцца ў асноўным з прымяненнем інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій пры апасродкаваным (на адлегласці) узаемадзеянні навучэнцаў і педагогічных работнікаў. <...> Дыстанцыйныя адукацыйныя тэхналогіі могуць выкарыстоўваць пры рэалізацыі адукацыйных праграм у любой форме атрымання адукацыі» [7].

Дыстанцыйнае навучанне мае свае адметнасці. Мы не ставім перад сабой мэту падрабязна разгледзець працэс арганізацыі дыстанцыйнага навучання, тым больш што сістэма падрыхтоўкі дыстанцыйных курсаў была апісана ў навукова-метадычнай літаратуры [8]. Наша задача выявіць тыя магчымасці метадыкі поўнага засваення ведаў, якія могуць выкарыстоўвацца пры дыстанцыйнай арганізацыі заняткаў.

Аднак, гаворачы пра дыстанцыйнае навучанне, нельга не адзначыць тое, што яно пачынаецца з распрацоўкі вучэбна-метадычнага комплексу (ЭВМК). Для прыкладу, разгледзім структуру ЭВМК такой лінгвістычнай дысцыпліны, як «Беларуская мова (прафесійная лексіка)».

ЭВМК па дысцыпліне «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» складаецца з некалькіх блокаў:

1. Метадычнае забеспячэнне: тлумачальная запіска курса, вучэбная праграма, метадычныя рэкамендацыі, гласарый, спіс літаратуры і іншыя дакументы і інструкцыі, якія садзейнічаюць арганізацыі работы па выкладанню дысцыпліны.

2. Матэрыялы для тэарэтычнай падрыхтоўкі. Нягледзячы на тое, што дысцыпліна «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» не прадугледжвае правядзенне лекцыйных заняткаў, наяўнасць тэарэтычнай часткі — неабходны элемент дадзенага курса. Размешчаныя матэрыялы дапамогуць навучэнцам падрыхтавацца да практычных заняткаў, выканаць практыкаванні і заданні, пры неабходнасці знайсці і паўтарыць неабходную інфармацыю.

3. Матэрыялы для практычнай работы: электронныя заданні, практыкаванні, якія дазваляюць праводзіць лексічны, арфаграфічны, граматычны трэнінг, выконваць творчыя заданні розных відаў і інш.

4. Матэрыялы для прамежкавага і выніковага кантролю: тэсты, кантрольныя работы, заданні.

Такім чынам, вучэбны матэрыял дысцыпліны ў ЭВМК структураваны так, як і пры тэхналогіі поўнага засваення ведаў.

Пры дыстанцыйным навучанні выкладчык павінен пазнаёміць з новай формай вывучэння дысцыпліны, вызначыць яе мэты і задачы, акрэсліць аб'ём работы, тэрміны выканання заданняў, формы кантакту з выкладчыкам, магчымасць кансультацый, патрабаванні да выніковага кантролю і формы яго правядзення і г. д. Уся гэта інфармацыя даводзіцца да ведама навучэнцаў і замацоўваецца ў якасці памятки на старонцы дыстанцыйнага курса.

Дыстанцыйны курс звычайна дзеліцца на некалькі тэматычных блокаў. На кожны блок павінен адводзіцца пэўны прамежак часу з улікам тэрміну, на які разлічаны ўвесь курс. У кожным тэматычным блоку прадугледжана знаёмства з тэарэтычным матэрыялам, выкананне практычных заданняў і заданняў прамежкавага кантролю, якія могуць праводзіцца ў тэставай форме ці любой іншай. Як і пры тэхналогіі поўнага засваення ведаў, дыягнастычны прамежковы кантроль дазваляе вызначыць ступень авалодання вучэбным матэрыялам і з'яўляецца допускам да вывучэння новага тэматычнага блока. Пасля паспяховага выканання заданняў усіх тэматычных блокаў навучэнцы пераходзяць да выніковага кантролю.

Такім чынам, супаставіўшы дзве тэхналогіі навучання, можна сказаць што яны ўзаемадапаўняюць адна другую, значна пашыраюць магчымасці прадстаўлення вучэбнай інфармацыі, істотна змяняюць падыходы да арганізацыі дзейнасці навучэнцаў і прапаноўваюць новыя інструменты як для індывідуальнай, так і для сумеснай работы з інфармацыйнымі рэсурсамі.

Список основных источников

1. Селевко, Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. — М. : Нар. образование, 2005. — Т. 1. — 556 с.
2. Беспалько, В. П. Программированное обучение. Дидактические основы / В. П. Беспалько. — М. : Высш. шк., 1970. — 300 с.
3. Кларин, М. В. Инновационные модели обучения: исследование мирового опыта : моногр. / М. В. Кларин. — М. : Луч, 2016. — С. 148–180.
4. Левчук, З. К. Самостоятельная работа студентов в контексте технологии полного усвоения знаний / З. К. Левчук // Пед. инновации — 2017 : материалы междунар. науч.-практ. интернет-конф., Витебск, 17 мая 2017 г. / Витеб. гос. ун-т им. П. М. Машерова ; редкол.: Н. А. Ракова (отв. ред.) [и др.]. — Витебск, 2017. — С. 187–188.

5. Даниева, Н. А. Технология полного усвоения в современном вузе / Н. А. Даниева // Альм. соврем. науки и образования : в 2 ч. — Тамбов : Грамота, 2008. — Ч. 1, № 10 (17). — С. 43–45.

6. Маскина, М. С. Опыт организации занятий с применением технологии полного усвоения [Электронный ресурс] / М. С. Маскина, С. В. Давыдочкина // Организация образовательного процесса в учреждении высшего образования: научные и методические аспекты : сб. ст. / М-во внутр. дел Респ. Беларусь, учреждение образования «Могилевский институт Министерства внутренних дел Республики Беларусь» ; редкол.: Ю. П. Шкаплеров (пред.) [и др.]. — Могилев : Могилев. ин-т МВД, 2020. — 1 электрон. опт. диск (CD-R). — С. 144–149.

7. Кодекс Республики Беларусь об образовании [Электронный ресурс] : 13 янв. 2011 г., № 243-З : принят Палатой представителей 2 дек. 2010 г. : одобр. Советом Респ. 22 дек. 2010 г. : в ред. Закона Респ. Беларусь от 14.01.2022 г. // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2023.

8. Зіманскі, В. Э. З вопыту арганізацыі і правядзення заняткаў пры дыстанцыйнай форме навучання / В. Э. Зіманскі // Современное образование Витебщины. — 2019. — № 3. — С. 33–44.

ADAPTATION OF THE TECHNOLOGY OF COMPLETE ASSEMBLING OF KNOWLEDGE TO REMOTE STUDY OF DISCIPLINES OF A LINGUISTIC PROFILE

The article examines the main principles of organizing classes using the technology of full knowledge acquisition. Attention is drawn to the fact that at the current stage the above-mentioned technology can be supplemented with Internet resources and actively used in distance learning of linguistic disciplines.